

Južna Amerika

1. J Amerika obsega:

-Andi

-Brazilsko gorovje

-Gvajansko gorovje

-Amazonsko nižavje (zeleni pekel ali pljuča sveta)

-Laplatsko nižavje

-Orinoško nižavje

2. Nastanek in rudna bogastva

-Z rob (Andi) so izrazito nagubani, s strahotnimi aktivnimi tektonskimi prelomi, potresi, veliko žrtev, zaradi

jakosti in slabe gradnje

-ogromno delujočih in ugaslih vulkanov, dobra stran tega

so rudovitna zemlja in rudna bogastva

-največ je nafte, dragih kamnov, kositer- Bolivija, večina

rudnikov v tuji lasti, izvažajo pretežno pol-izdelke,

divj **J.am:** sest: VELIKA NIŽAVJA (amazonsko, orinoško, lapatsko). STARO GPRPVJE (brazilsko, gvajnaško) & mladonagubani Andi. Orionaško

nižavje (llanos) – med savanske pokrajine (gosp.

Slabo izkoriščene). Najobsežnejše nižavje –

amazonsko: tropski dež.gozd. tretje niž.je ob rekah šaragvaj, parana, urugvaj. Deli se na gran chaco, stepsko pampo ter sušno pantagonijo na jugu.

Brazlisko in gvajansko višavje: iz starih kamnin;

pokriti s preperelino; gosp.raba je različna, od nedotaknjenosti do intenzivnega izkoriščanja. Andi so jedro stare poselitve in hrbet jam celine. Inki so se naselili na področju andov in dosegli visoko stopnjo civilizacije, zaradi ugodnih življ.razmer.

Glede na pokrajino in družbenogosp. Znač delimo jam na 4 regije:

karibsko (venezuela, kolumbija, gvajana):

geo.lega kolumbije in ven.je vplivala na družbenogeo.razvoj regije. V 16.st so španci začeli razvijati plantažno poljedelstvo. Delovna slia so bili sužnji iz af. So razlike v naselitvi prebivalstva, prostranstva so nenaseljena, večina jih živi na manjšem delu ozemlja. **Kolumbija:** sest.iz 2 delov: gore in ravnina. Andi se proti karibskemu morju razdelijo na 4 gorske hrbte, med katerimi so doline, v katerih živi večina preb. Kultura: kava, 2.svet.izvoznica. na SZ = nafta, premog. V del je savanski, ravninski, reke, redka poseitev, gosp.nezikoriščena. država je znana tudi po kokainu (ilegalno v zda in ev.). zda pomagajo uničiti ilegalstvo kokaina. **Venezuela:** znana po nafti (marakaibski zaliv); prebivalstvo večinoma

na S in SZ (hrbi). **Gvajane:** edini del j am ki ga

niso kolonizirali špan.ali port. Gvajana (do leta 1966 angl.kolonija), Surinam (nekdanja nizoz.kol.), Francoska Gvajana (najmanjša).

Prevladujejo azijski in črnici. Skromno gosp,

plantažno polj., in izkoriščanje boksita. Caracasa:

revni si gradijo hiše na strmih pobočjih v

predmestju, brez vodovoda,kanalizacije,elektrike.

andsko-indijansko (ekvador, peru, paragvaj,

bolivija), regija ni enotna (paragvaj je raven, drugo

andsko). Prevlada indijanskega preb.=podobne

znač., problemi, razvoj. Veliko revščine. Kmetje

brez zemlje. Veleposlantiki so belci ali mestici.

Peru: 3.enote: obalni pas(puščavski), andi,

trop.nižavje. gl.mesto: Lima, velik dohodek =

ribištvo. Homboltov m.tok vpliva da je morje

bogato z ribami. Andske doline, kotline, planote so

območja stare indijanske poselitve. Vlada pa

podhranjenost in smrtnost. Življenje v andih je

težko ker je redek zrak, pomankanje kisika, malo

padavin, slaba prst, veter, mraz. Glavna

gosp.dejavnost je rudarstvo, ki večinoma gre v

tujino. Indijanci so naredili na strmih pobočjih

terase, ki so danes zapuščene ker ni več ročno

kmet., mehanizirano pa rabi ravnino. **Ekvador:**

obalni pas (griči in ravnine), trop.podnebje kar

omogoča uspevanje kakava, kave in banan. V Z

delu : nafta, ni rudarstva, drugače podobno kot

peru. **Bolivija:** 700km andov. Med Z in V verigo je

planota kjer živi večina preb. Skromni naravni

pogoji za kmetovanje. Imajo bakrovo, cinkovo,

srebro, kositrovo rudo – ki jim ne pomaga iz bede,

ker je problem v legi države. **Paragvaj:** revna

država z ugodnimi razmerami za živinorejo in

kemt. širijo pridelavo soje, bombaža, koruze in

pšenice.

Brazilija: trop.pas, železova in manganova ruda,

boksit, kava. Površje razgibano, iz planot in

nižavja ter niskega gričevja. 2 dela: brazilsko

višavje in amazonsko niž. **SZ:** območje 1.prot.kolo.

gosp:sladkorni trs. **IV:** jedro braz, z mesti, večino

preb.in gosp. Kavov so začeli proizvajati v 19.st.,

zadnje čase pa tudi soja in sadje. Zaloge železove

in manganove rudepo 2.sv so pripomogle h gradnji

metamurškega kompleksa v Volta Redondi. Je

največji izvoznik železa na svetu, poleg tega pa se

ukvarjajo še z industrijo (san paulo), kmet. **I:** del

brazilije ki sega v zmernotopli pas. Gosp.razvoj se

je začel pozno. Do 70ih let je slonel na

doseljenskih evropejcev – kmet. (port – riž, ita –

vinog., nem – mešano kmet.). ITAIPU: največja

hidroelek.na svetu, na meji med brazilijo in

paragvajem. **Sr.Z:** obsega osrednji in z.del

braz.višavja. obnočje <- brazilja sem namenja del

razvojih načrtov. Eden je tudi preselitev gl.mesta v

notranjost, na z rob regije. **S:** ali amazonsko niž.je

največja regija s hitrim razvojem. Razvoj Manausa

je povročilo nabiranje kavčukovega soka.

Amazonka: peru – Iquitos – amazonasm braz –

Solimeos – amazonas. Dolga je 200km, površje je

veliko kot avst.

južno (čile, argentina, urugvaj): predstavlja

prehod od trop do subtrop, zmernotoplega do

subpolarnega podnebj. Redkih indijancev so se

skoraj znebili. Kmet.je podobno evropskemu

(posledica kolon.) **Argentina:** enolična,

prevladujejo ravnine s travo, pokrajine so si

različne zaradi podnebj. Na sv je še subtrop.gozd,

v osredju so travnate pokrajine in na severu so

andi...

andski pakt – 1969: bolivija, peru, ekvador,

kolumbija in venezuela, da zmanjšajo carinske

dajatv, peru je izstopil ker razvija samostojno

politiko.

Mercosur – bolj učinkovit kot andski pakt; 1995,

zveza argentine, urugvaja, paragvaja in brazlije.

Amerika – novi svet

-delimo jo:

b) po gospodarsski razvitosti – Sr. Ameriko

izločimo iz S

c) po prebivalstvu, jeziku – Angloamerika in

Latinoamerika